

МЕНЕДЖМЕНТ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.236>

JEL classification: M12, D57

UDC: 338

Інна КУЗНЕЦОВА

доктор економічних наук, професор,
завідувач,
кафедра менеджмент організацій,
Одеський національний економічний університет, Україна
E-mail: inna.stream27@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3017-6165
<http://www.researcherid.com/rid/B-3391-2015>

Валентина ГОРБАТЮК

аспірантка,
викладач,
кафедра менеджмент організацій,
Одеський національний економічний університет, Україна
E-mail: valentinasidorenko01@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4476-2616

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ВИТРАТ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Конкурентоздатність продукції борошномельних підприємств є досить низькою на світовому ринку борошна за рахунок високої вартості. Для досягнення лідируючих позицій українським борошномелам на зовнішніх ринках необхідне формування стійких конкурентних переваг, що з свою чергу, можливе на основі зниження собівартості виробництва.

Мета. Метою статті є пошук шляхів зниження витрат виробництва борошномельних підприємств України на основі визначення неефективних виробничих витрат.

Методологія. У дослідженні застосований метод узагальнення – для визначення сутності поняття «витрати»; метод аналізу й синтезу, графічний метод й статистичний метод аналізу узагальнюючих показників – для аналізу складових витрат борошномельних підприємств.

Результати. У статті виявлено три підходи до трактування поняття «витрати» й обґрунтовано визначення витрат як оцінки вартості витрачених ресурсів підприємства. Проаналізовано динаміку складових витрат борошномельних підприємств України: вартість сировини й матеріалів, заробітна плата, соціальні відрахування, амортизація та операційні витрати. Проведена порівняльна характеристика фінансових показників борошномельних підприємств України у грошовому та відсотковому вираженні. Визначена тенденція до зростання досліджуваних складових витрат, що не завжди обумовлена зростанням обсягів виробництва. Розроблено рекомендації щодо удосконалення виробничого процесу борошномельних підприємств. Запропоновано реалізацію зазначених рекомендацій на основі системи бережливого виробництва, що дозволяє мінімізувати витрати виробництва без вагомих капіталовкладень. Перспективними напрямками дослідження є аналіз інструментів бережливого виробництва та виробничого процесу борошномельних підприємств для видалення неефективних витрат виробництва та зменшення собівартості виробничого процесу.

Ключові слова: конкуренція; стратегія; витрати; бережливе виробництво; борошномельна галузь; статистичний аналіз.

© Інна Кузнецова, Валентина Горбатюк, 2022

Отримано: 05.12.2022 р.

Рекомендовано до друку: 27.12.2022 р.

Опубліковано: 30.12.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Кузнецова І., Горбатюк В. Шляхи мінімізації витрат борошномельних підприємств України. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. С. 236-248. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.236>

Вступ

Борошномельна галузь України є соціально-значущою галуззю країни, оскільки борошно – один з основних продуктів харчування населення. Загальновідомо, що Україна є одним зі світових лідерів по вирощуванню та експорту зернових культур, однак при самозабезпеченості якісним зерном Україна не займає лідируючих позицій з виробництва та експорту борошна, що зумовлено високою собівартістю виробництва борошна. Дослідженням тенденцій розвитку борошномельної галузі України займалися досить багато вітчизняних вчених. Основні проблеми та перспективи розвитку борошномельної галузі України висвітлювали у своїх працях Я. П. Квач, Г. В. Кошельок [1, с. 18], Ю. О. Лещенко [2, с. 1] та О. В. Ляховська [3, с. 18]. Дослідник В. М. Царьов [4, с. 106] аналізував економічні проблеми борошномельної промисловості. Вченими І. О. Кузнецова та Ю. В. Карпенко [5, с. 170] запропоновано стратегію зовнішньоекономічного розвитку борошномельних підприємств України. Враховуючи вищенаведені доробки вчених, ми вважаємо необхідним дослідити можливості формування конкурентної переваги за рахунок зниження витрат виробничого процесу борошномельних підприємств України.

Мета та завдання статті

Метою статті є виявлення неефективних витрат борошномельних підприємств та розробка рекомендацій щодо їх усунення. Для досягнення мети необхідно: дослідити сутність поняття «витрати», відлити складові структури витрат борошномельних підприємств та провести аналіз кожної з них.

Виклад основного матеріалу дослідження

На основі критичного аналізу наукової літератури, ми виділили три підходи до трактування поняття «витрати», (таблиця 1). За першим підходом, витрати визначають як оцінку вартості витрачених ресурсів підприємства. Автори зазначають, що оцінка може бути як в грошовій так і в матеріальній формах. За другим підходом витрати визначаються як операції, що призводять до зменшення власного капіталу. За третім

підходом витрати визначають як необхідні платежі у діяльності підприємств.

Кожен з підходів має місце бути, адже влучно характеризує сутність терміну «витрати». Однак, другий та третій підходи, дають більш вузькопрофільну характеристику витрат. На нашу думку найбільш вичерпним є визначення авторів першого підходу.

Загальновідомого, що основними показниками складовими виробничих витрат підприємств є: вартість сировини й матеріалів, заробітна плата, соціальні відрахування, амортизація та операційні витрати. На основі аналізу даних Державної служби статистики України, ми дослідили структуру витрат підприємств борошномельної галузі України у 2020 році (рис. 1).

За результатами аналізу, ми визначили, що 86 % витрат підприємств борошномельної галузі України складають витрати на сировину й матеріали; 10,4% - витрати на оплату праці й соціальні відрахування; 3,6% - операційні витрати та амортизаційні витрати.

Проаналізувавши зазначені показники 13 масштабних борошномельних підприємств різних регіонів України, ми розрахували усереднені значення показників та звірили їх з даними Державної служби статистики України (табл. 2).

Усереднене значення показників ми розраховували за формулою:

$$P_{cp} = \frac{\sum_{i=0}^n P_1 + P_2 + \dots + P_n}{n}, \text{ де} \quad (1)$$

P - аналізовані показники підприємств;

n - кількість підприємств.

На основі проведеного аналізу ми визначили, що більше 50 % витрат на виробництво становлять витрати на сировину й матеріали, за усередненим показником 72,9%, за даними ДССУ - 86%. Тобто рушійною силою у виробництві борошна є вартість зерна та зернобобових. Ми ранжували досліджувані підприємства за часткою витрат на сировину й матеріали, та розділили їх на три групи:

- до I групи віднесли підприємства з витратами на сировину й матеріали від 80%;
- до II групи - підприємства з витратами на сировину й матеріали 60-80 %;
- до III групи підприємства з часткою витрат на сировину й матеріали менше 60%.

Таблиця 1. Підходи до визначення терміну «витрати»

Автор	Узагальнююча характеристика	Визначення терміну
Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. [6, с. 261]	оцінка вартості витрачених ресурсів підприємства	грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво та реалізацію продукції за певний період.
Крушельницька О. В., [7, с. 179]		грошова оцінка матеріалів, сировини, трудових ресурсів, що використовуються в процесі виробництва
Бутинець Ф. Ф. [8, с. 14]		грошовий вираз величини ресурсів, використаних в процесі виробництва, та розмір яких можна безпосередньо віднести до конкретного виду продукції
Череп А. В. [9, с. 13]		економічна категорія, що відображає вартість матеріальних, трудових і інформаційних ресурсів та технологічного обслуговування процесу виробництва при створенні продукції
Дерій В. А. [10; 23]		грошовий вимірника, як загального (узагальнюючого) вимірника в сучасному обліку
Скрипник М. І. [11, с. 164]		це грошові та матеріальні ресурси, які використані протягом певного періоду в господарському процесі підприємства, а також показник ефективності діяльності господарюючого суб'єкта
Шваб Л. І. [12, с. 425]	операції, що призводять до зменшення власного капіталу	зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
НП(С)БО [13]		зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками
Ткаченко Н. М. [12, с. 5]		вартісний показник, який призводить до зменшення власного капіталу та використовується при обрахунку фінансового результату
Макконнелл К. Р., Брю С. Л., [14, с. 478]	необхідні платежі у діяльності підприємств	всі платежі, як явні так і приховані, в тому числі нормальний прибуток, необхідний для залучення ресурсів та їх утримання в конкретній сфері.
Хорнгрен Ч. Т., Фостер Дж. [15, с. 20]		використані ресурси чи кошти, які необхідно заплатити за товари та послуги

Джерело: систематизовано автором.

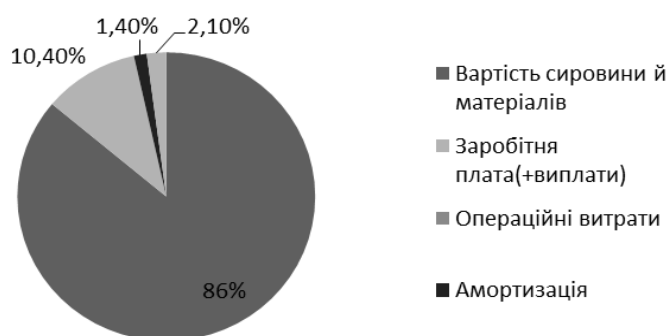

Рис. 1. Структура витрат підприємств борошномельної галузі України, 2020 рік

Джерело: розроблено авторами за даними ДССУ [16].

Таблиця 2. Структура виробничих витрат підприємств борошномельної промисловості України за 2020 рік, %

	I група				II група						III група		Середній показник	Дані ДССУ
	ТОВ Зернарі	ТОВ Енгіль	Столичний млин	ВКХП№2	ПАТ Рівне-Борошно	КВФ Рома	ТОВ "Олімп"	ТОВ Сквірський	Хмельницьк-млин	Дніпромлин	ПАТ Лантманен	Одеський КХП		
1. Вартість матеріалів	92,6	86,7	86	81,7	78,6	73,6	72	67,9	67,2	60,9	53,7	28,6	72,9 (±12)	86
2. Заробітня плата(+виплати)	3,7	5,9	4,7	5,6	10,7	8,8	3,3	15,6	8	4,6	18,8	34,5	6,1 (±2,8)	10,4
3. Операційні витрати	3,6	6,9	9,1	11,4	9,3	16,3	22,7	12	16,2	33,4	24,2	28,4	12,4	1,4
4. Амортизація	0,1	0,5	0,2	1,3	1,4	1,3	2	4,5	8,6	1,1	3,3	8,5	2(±1,4)	2,1
Разом	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: розроблено авторами за [16], [17].

За результатами аналізу, ми визначили, що до першої групи ввійшли 4 підприємства, які входять до топ-10 виробників борошна в Україні, з найсучаснішим обладнанням, та високою часткою експортної діяльності. Тобто, висока частка витрат на сировину й матеріали свідчить про високий рівень технічного та технологічного розвитку досліджуваних підприємств. Підтвердженням зазначеного висновку є низька частка амортизації, при необхідності високих капіталовкладень в сучасне обладнання. Досить низькою у досліджуваній групі борошномельних підприємств є частка оплати праці. Однак вагому частку витрат складають операційні

витрати, що включають адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. На борошномельному підприємстві ТОВ "Зернарі" частка операційних витрат досить низька, в той час коли частка операційних витрат інших підприємств досліджуваної групи сягає близько 10%.

Досліджуючи структуру виробничих витрат II групи, ми визначили, що при досить високій частці витрат на сировину й матеріали, вагому частку витрат складають витрати на оплату праці та операційні витрати. На основі опитування менеджменту зазначених підприємств, ми визначили, що це зумовлено неповною завантаженістю виробничих

потужностей, недосконалою системою управління та логістики.

До III групи потрапили підприємства з досить низькими обсягами виробництва, при високих виробничих потужностях. На підприємстві Одеський КХП при добовій продуктивності млину 335 тонн, у вересні 2021 року місячні продуктивність склала 200 тонн. При цьому частка витрат на оплату праці та частка операційних витрат є досить високою. На підприємстві ПАТ Лантманен сума зазначених витрат майже сягає витрат на сировину й матеріали, а на підприємстві Одеський КХП є навіть перевищує частку витрати на сировину й матеріали. На основі опитування менеджменту зазначених підприємств, ми визначили, що це явище може бути зумовлене:

- невисокими обсягами виробництва;
- сезонністю роботи;
- необхідністю оплати праці в періоди простою.

Що в свою чергу призводить до високою собівартості виробництва, та подальшого зниження обсягів виробництва.

Найменшу вагу серед досліджуваних показників має амортизація, частка амортизації на українських борошномельних підприємствах складає в середньому 2%. Однак, на основі розрахунків, ми виявили, суттєві відхилення від розрахованого усередненого показника, а саме на підприємствах Хмельницьк-млин та Одеський КХП. Дослідивши особливості нарахування амортизації на зазначених підприємствах, ми визначили, що основними причинами високої частки амортизації є:

- низька завантаженість виробничих потужностей;
- застарілість обладнання;
- висока вартість капітального ремонту.

На основі аналізу статистичних даних підприємств, ми розраховали частку зазначених статей калькуляції на 1 тону виробленої продукції, та порівняли собівартість тони муки на досліджуваних підприємствах (табл. 3).

Таблиця 3. Структура витрат підприємств борошномельної галузі України на 1 тону муки у 2020 році, %

	ТОВ Зернарі	ТОВ Енпіль	Столичний млин	ВКХП№2	ПАТ Рівне-борошно	КВФ Рома	ТОВ "Олімп"	ТОВ Сквірський	Хмельницьк-млин	Дніпромлин	ПАТ Лантманен	Одеський КХП	Середній показник
Вартість сировини й матеріалів	92,5	86,8	86,0	81,7	78,7	73,6	72,0	65,6	67,3	60,9	53,7	28,5	76,5
Заробітня плата (+виплати)	3,7	5,9	4,7	5,6	10,7	8,8	3,3	15,0	8,0	4,6	18,8	34,5	7,0
Операційні витрати	3,7	6,9	9,1	11,4	9,2	16,3	22,7	15,1	16,1	33,5	24,2	28,5	14,4
Амортизація	0,1	0,5	0,2	1,3	1,4	1,3	2,0	4,3	8,6	1,1	3,3	8,5	2,1
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Вартість тони муки, тис грн	8,8	6,6	9,3	9,5	11,2	12,1	11,4	9,4	16,2	10,1	14	20	10,4

Джерело: Розроблено авторами за даними фінансової звітності підприємств.

За результатами проведеного нами аналізу, ми визначили, що відповідно до розподілених нами груп змінюється й розмір собівартості продукції. На підприємствах I групи собівартість тони муки менше 10 тис. грн. за тону; на підприємства II групи собівартість тони муки коливається в межах 10-12 тис грн. за

тону; на підприємствах III групи собівартість тони муки складає більше 12 тис грн за тону.

Для більш досконалого аналізу витрат підприємств борошномельної галузі, ми вважаємо доцільним дослідити динаміку та особливості кожної групи витрат(вартість сировини й матеріалів, заробітна плата,

соціальні відрахування, амортизація та операційні витрати) на прикладі 5 борошномельних підприємств (Вінницький КХП, ТОВ Столичний млин, КВФ Рома, Дніпромлин ТОВ, ПАТ Лантманен).

Вартість сировини й матеріалів

Досліджуючи категорію витрат "вартість сировини й матеріалів", ми проаналізували динаміку витрат на сировину й матеріали 5 борошномельних підприємств (рис. 1). За результатами аналізу ми визначили, що протягом 2016-2020 років розмір витрат на сировину й матеріали зріс на всіх 5 підприємствах.

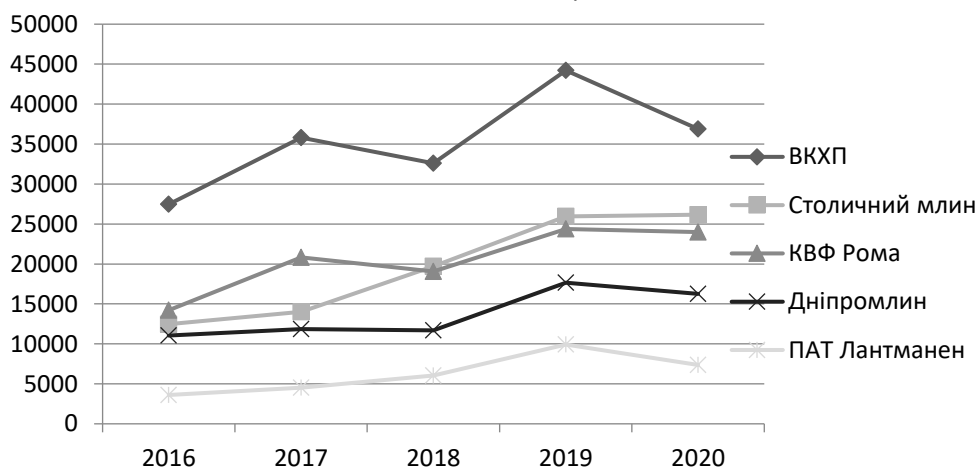

Рис. 2. Динаміка витрат на сировину й матеріали 5 борошномельних підприємств України протягом 2016-2020 рр, тис дол.

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

Дослідивши динаміку частки витрат на сировину й матеріали у виробничих витратах протягом 2016-2020 рр. (рис. 3), ми визначили, що частка досліджуваних витрат у виробництві

майже не змінилась на всіх 5 підприємствах. Протягом досліджуваного періоду відбулася зміна зазначеного показника в межах $\pm 5\%$.

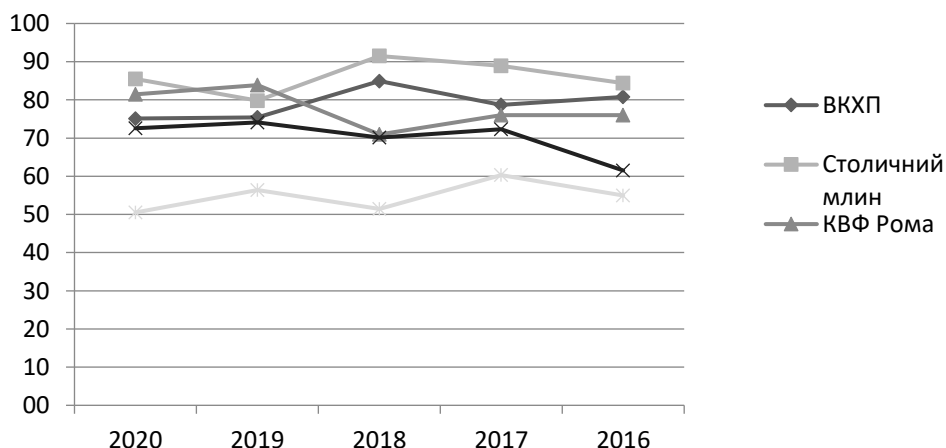

Рис. 3. Динаміка частки витрат на сировину й матеріали у виробничих витратах 5 борошномельних підприємств України протягом 2016-2020 рр, %

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

На основі дослідження особливостей діяльності зазначених підприємств, ми визначили, що зростання витрат на сировину й матеріали, при відносній сталості їх частки у виробництві відбулося за рахунок:

- зростання обсягів виробництва;
- загальновідомої тенденції до зростання ціни на зерно та зернобобові культури;
- зміни якості зерна та зернобобових культур.

Зміна курсу валют на наші розрахунки не має значного впливу, оскільки розрахунки проведені на основі статистичних даних в іноземній валюті, а саме в доларах.

Витрати на оплату праці й соціальні відрахування

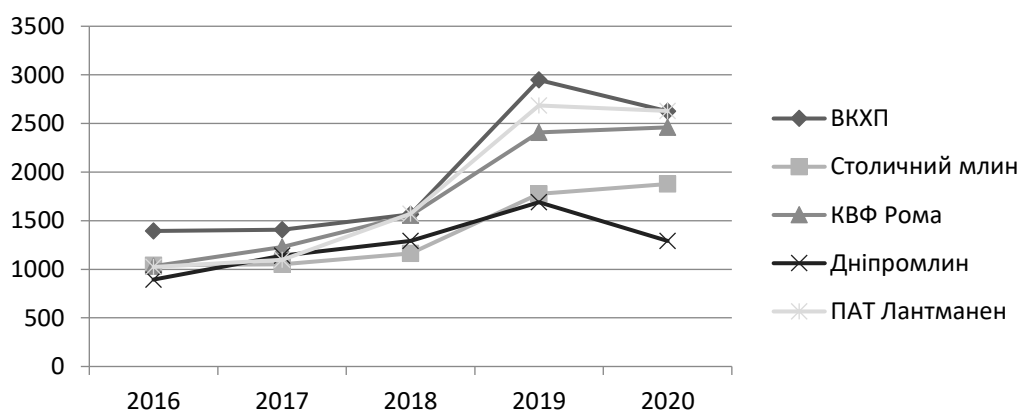

Рис. 4. Динаміка витрат на оплату праці й соціальні відрахування 5 борошномельних підприємств України протягом 2016-2020 рр, тис. дол.

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

На основі досконалого аналізу частки витрат на оплату праці й соціальні відрахування у виробничих витратах протягом останніх 5 років (рис. 5), ми виявили:

- незначне збільшення досліджуваної частки на підприємствах КВФ Рома, ТОВ Столичний млин, Вінницький КХП в межах 3%;
- незначні зміни частки досліджуваних витрат на підприємстві Дніпромлин ТОВ в межах $\pm 2\%$;
- значне збільшення частки досліджуваних витрат на підприємстві ПАТ Лантманен більш ніж на 5%.

Статті витрат на оплату праці й соціальні відрахування зазвичай в науковій літературі розглядають як окремі статті витрат, ми вважаємо доцільним, у нашому дослідженні, об'єднати зазначені статті, оскільки згідно законодавству України змін в ставці соціальних відрахувань, протягом останні 5 років не відбулось.

На основі аналізу фонду оплати праці 5 борошномельних підприємств, ми визначили, що протягом 2016-2020 років відбулося зростання витрат на заробітну плату більш ніж на 60%, а на підприємствах ПАТ Лантманен та ТОВ Столичний млин - більш ніж в 2 рази (рис. 4).

На основі дослідження діяльності підприємств борошномельної галузі, збільшення витрат на оплату праці й соціальні відрахування, при незначних змінах їх частки в витратах виробництва відбулося за рахунок:

- збільшення обсягів виробництва;
- збільшення мінімальної заробітної плати, згідно законодавства України.

На підприємстві ПАТ Лантманен, спостерігається тенденція до збільшення частки витрат на оплату праці й соціальні відрахування за рахунок збільшення мінімальної заробітної плати, при збереженні та зменшенні обсягів виробництва продукції.

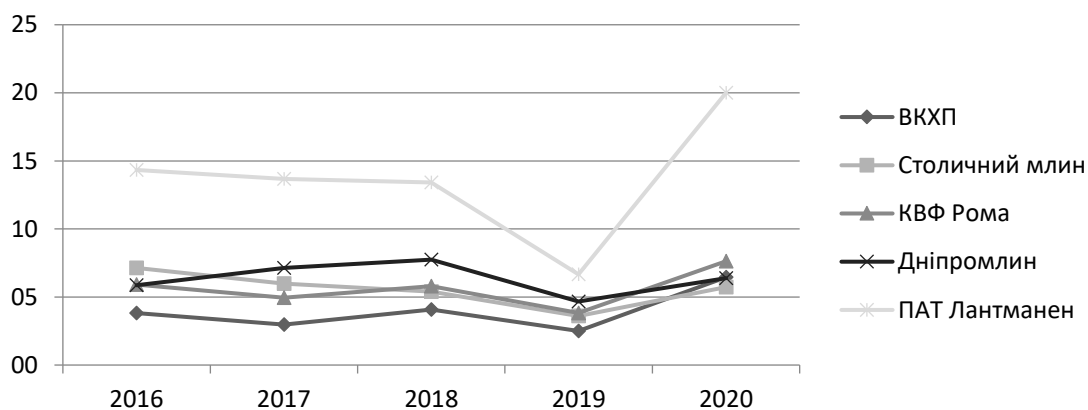

Рис. 5. Динаміка частки витрат на оплату праці й соціальні відрахування у виробничих витратах 5 борошномельних підприємств України протягом 2016-2020 рр, %

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

Операційні витрати

Аналізуючи зміну операційних витрат 5 борошномельних підприємств, ми визначили (рис. 6):

- протягом 2016-2019 рр. відбувалося збільшення операційних витрат на 4 підприємствах, а саме Вінницький КХП, ТОВ Столичний млин, КВФ Рома та Дніпромлин

ТОВ, у 2020 році відбулося незначне зниження операційних витрат на зазначених підприємствах;

- на підприємстві ПАТ Лантманен у 2020 році порівняно з 2016 роком спостерігається значне зниження операційних витрат, більш ніж на 10%

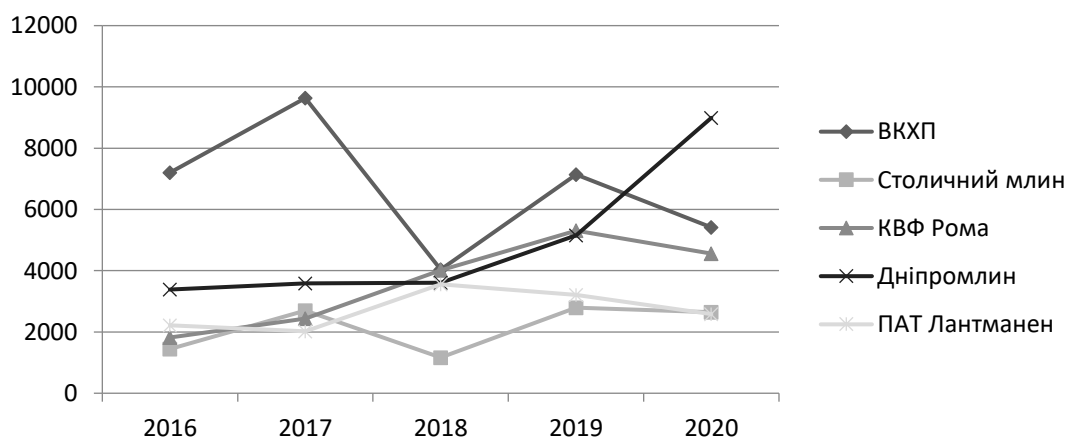

Рис. 6. Динаміка операційних витрат 5 борошномельних підприємств України, протягом 2016-2020 рр, тис. дол.

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

Аналізуючи динаміку операційних витрат 5 досліджуваних підприємств протягом 2016-2020 рр. (рис. 7), ми виявили:

- зменшення операційних витрат на підприємствах ПАТ Лантманен, КВФ Рома, ТОВ Столичний млин;

- збільшення операційних витрат на підприємствах Дніпромлин ТОВ та Вінницький КХП.

Загальновідомо, що операційні витрати включають в себе три статті калькуляції, а саме адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Для досконалішого аналізу тенденцій виробничого процесу на окремих

підприємствах борошномельної галузі, ми проаналізували структуру операційних витрат

на 12 борошномельних підприємствах України (табл. 4).

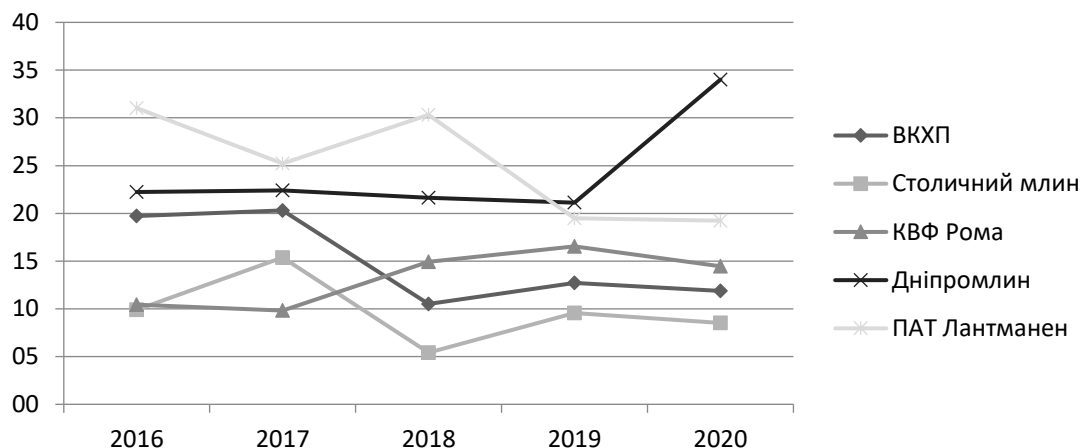

Рис. 7. Динаміка частки операційних витрат у виробничих витратах 5 борошномельних підприємств України, протягом 2016-2020 рр, %

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

Таблиця 4. Структура операційних витрат 12 борошномельних підприємств України за 2020 календарний рік

	ТОВ Зернарі	ТОВ Енпіль	Столичний млин	ВКХП№2	ПАТ Рівне-борошно	КВФ Рома	ТОВ "Олімп"	ТОВ Сквірський	Хмельницьк-млин	Дніпромлин	ПАТ Лантманен	Середній показник
Адміністративні витрати	21,5	17,2	25,6	9,4	12,0	11,5	14,4	34,4	9,7	13,5	23,2	17,5
Витрати на збут	51,6	47,8	52,3	82,8	66,8	72,4	71,8	43,3	32,9	14,3	50,4	53,3
Інші операційні витрати	26,8	35,0	22,0	7,8	21,2	16,1	13,8	22,3	57,4	72,2	26,4	29,2
Операційні витрати, разом	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

На основі аналізу структури операційних витрат, ми визначили, що на більшості підприємств найвагомішу частку операційних витрат становлять витрати на збут - в середньому більше 50%. Адміністративні витрати та інші операційні витрати коливаються в межах 10-30 %.

За результатами аналізу складових операційних витрат, можна зробити висновки:

- у 2017 році зміни в структурі операційних витрат зумовлені зменшенням частки адміністративних витрат та витрат на збут,

за рахунок значного зростання інших операційних витрат;

- у 2018 році зміни в структурі операційних витрат зумовлені значним збільшенням частки адміністративних витрат й витрат на збут, та значного зниження частки інших операційних витрат;
- у 2019 році зміни в структурі операційних витрат зумовлені значним збільшенням обсягів витрат на збут, що призвело до зниження часток адміністративних та інших операційних витрат;

– у 2020 році зміни в структурі операційних витрат зумовлені значним зменшенням частки витрат на збут, та зростанні часток адміністративних та інших операційних витрат.

На основі вищенаведеного, ми визначили, що операційні витрати є досить динамічною статтею витрат, та вважаємо необхідним більш досконале дослідження виробничого процесу,

для виявленні шляхів оптимізації досліджуваних статей операційних витрат.

Амортизація. На основі проведеного нами аналізу амортизаційних відрахувань 5 борошномельних підприємств протягом 2016-2020 рр., ми визначили, що на зазначених підприємствах спостерігається тенденція до зростання амортизаційних витрат (рис. 8).

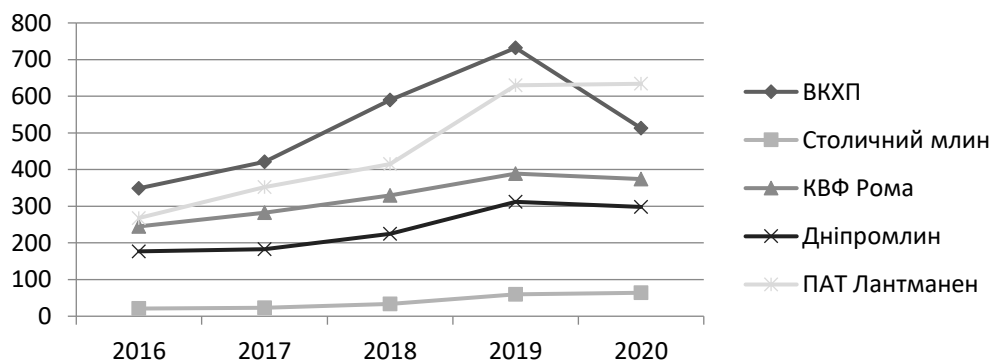

Рис. 8. Амортизаційні відрахувань 5 борошномельних підприємств України, 2020 рік, тис. дол.

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

При цьому частка амортизаційних витрат у виробничих витратах залишається без вагомих змін (рис. 9).

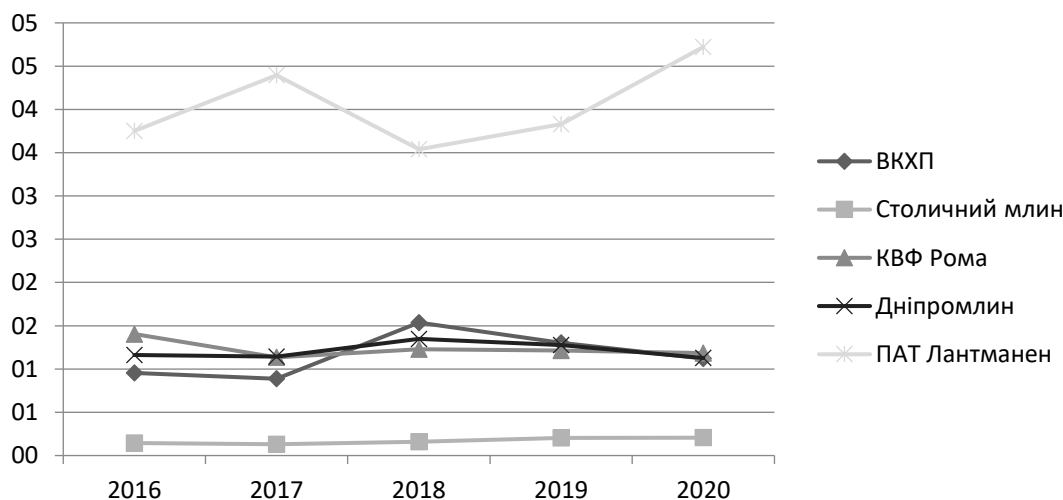

Рис. 9. Частка амортизаційних відрахувань у виробничих витратах 5 борошномельних підприємств України, 2020 рік, %

Джерело: розроблено авторами за фінансовою звітністю підприємств.

На основі дослідження виробничих процесів зазначених підприємств протягом 2016-2020 років, ми визначили, що значні зміни в амортизаційних відрахуваннях та їх частці в

сукупних виробничих витратах відбуваються за рахунок зміни обладнання на зазначених підприємствах та капітальних ремонтах борошномельних млинів.

На основі проведеного нами аналізу складових витрат борошномельних підприємств, ми визначили поточний стан

кожної зі статей витрат та розробили рекомендації щодо їх удосконалення (табл. 5).

Таблиця 5. Рекомендації щодо мінімізації витрат виробництва борошномельних підприємств

Стаття витрат	Стан	Рекомендації
Вартість сировини й матеріалів	Незначне зростання	Пошук дешевшої сировини й матеріалів
Витрати на оплату праці й соціальні відрахування	Значне зростання	Автоматизація виробництва
<u>Операційні витрати:</u>		Подальше дослідження виробничого процесу, для виявлення можливостей зниження витрат виробництва
адміністративні витрати	Значні коливання	
витрати на збут	Зростання	
інші операційні витрати	Значні коливання	
Амортизаційні відрахування	Зростання	Встановлення сучасного обладнання

Джерело: розроблено авторами.

На основі вищевикладеного, ми визначили тенденцію до зростання всіх статей витрат, що не завжди пов'язана зі зростанням обсягів виробництва. На нашу думку реалізація запропонованих нами рекомендацій можлива на основі впровадження інструментів бережливого виробництва. Їх втілення на борошномельних підприємствах України дозволить удосконалити виробничий процес за рахунок:

- реалізації стратегії безперервного удосконалення;
- створення досконалого гнучкого виробничого процесу;
- видалення витрат та мінімізацію витрат виробничого процесу;
- створення оновленої корпоративної культури, що передбачає причетність кожного працівника;
- отримання конкурентної переваги мінімальних витрат, при підвищенні споживчої вартості продукції.

Висновки і перспективи подальших розробок

На основі проведених нами досліджень, ми визначили:

1. На основі критичного аналізу літератури, виділивши та порівнявши три підходи до трактування поняття «витрати», обґрунтовано доцільність визначення витрат як оцінку вартості витрачених ресурсів підприємства.

2. На основі аналізу статей витрат виробництва (вартість сировини й матеріалів, заробітна плата, соціальні відрахування, амортизація та операційні витрати) борошномельних підприємств України визначено сучасний їх стан та розроблено рекомендації щодо зменшення досліджуваних статей витрат.

Перспективним напрямком дослідження є поглиблений аналіз виробничого процесу борошномельних підприємств України та особливостей впровадження інструментів бережливого виробництва на вітчизняних борошномельних підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кошельок Г. В., Квач Я. П. Сучасний стан і перспективи розвитку борошномельної галузі України. *Економіка харчової промисловості*. 2015. № 2(26). С. 18-24.
2. Лещенко, Ю. О. Український ринок борошна – що відбувається сьогодні? Стан та тенденції розвитку борошномельної галузі. *Ефективна економіка*. 2013. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_20.
3. Ляховська О. В. Підприємства борошномельної промисловості України: актуальний стан та перспективи розвитку. Львів. 2019 С. 1-2. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/249.pdf>.
4. Царьов В. М. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств борошномельної галузі України. Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. / ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; редкол.: О. О. Беляєв (відп. ред.) [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2007. Вип. 17. С. 105–113.
5. Кузнецова І. О., Карпенко Ю. В. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності підприємств борошномельної галузі : концептуальна модель. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць / За ред. : М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 1 (69). С. 168–178.
6. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
7. Крушельницька О. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. *Вісник ЖДТУ*. 2010. № 1. С. 125-129.
8. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 1. С. 10-15.
9. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання: монографія. Харків: ВД «Інжек», 2007. 368 с.
10. Дерій В. А. Витрати на збут у системі обліку й аналізу невиробничих витрат. *Облік і фінанси*. 2013. № 4. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2013_4_5.
11. Скрипник М. І. Затрати і витрати: проблема трактування понять. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2009. № 1 (13). С. 236-240.
12. Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства: навч. посібник. Київ: Каравела, 2005. 312 с.
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року N 318, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 19 січня 2000 року за N 27/4248.
14. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Економікс: принципы, проблемы и политика : учебник. Москва : Инфра-М, 1999. 974 с.
15. Хорнгрен Ч. Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. Москва: Финансы и статистика, 2000. 416 с.
16. Державна служба статистики України: сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. База даних Ruslana: сайт. URL: <https://www.bvdinfo.com/ru-ru/our-products/data/national/ruslana>.

REFERENCES

1. Koshelok, H. V. (2015). Current state and development prospects of the flour milling industry of Ukraine. *Economy of the food industry*, 2(26), 18-24 [in Ukrainian].
2. Leshchenko, Y. O. (2013). Ukrainian flour market - what is happening today? Status and trends of development of the flour milling industry. *Efficient economy*, 11 [in Ukrainian].
3. Lyakhovs'ka, O. V. (2019). *Enterprises of the flour-milling industry of Ukraine: current state and prospects for development*. Lviv: State University "Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi National Academy of Sciences of Ukraine", 1-2 [in Ukrainian].
4. Tsarev, V. M. (2007). *Current state and development prospects of enterprises of the flour-milling industry of Ukraine*. Kyiv: KNEU, 17, 105-113 [in Ukrainian].
5. Kuznetsova, I. O., Karpenko, Yu. V. (2019) *Strategy of foreign economic activity of flour mill enterprises: conceptual model*, 1 (69), 168–178 [in Ukrainian].
6. Grynchutskyi, V. I., Karapetyan, E. T., Pohrishchuk, B. V. (2010). *Enterprise economics: Study guide*. Kyiv: Center of Educational Literature [in Ukrainian].
7. Krushelnytska, O. V. (2010). Improvement of the cost management system at enterprises, *Bulletin of ZHTU*, 1, 125–129 [in Ukrainian].
8. Butynets, F. F. (2012). Production costs and their classification for management needs. *Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis*, 1, 10-15 [in Ukrainian].
9. Cherep, A. V. (2007). *Cost management of business entities*. Kharkiv: VD "Inzhek"[in Ukrainian].

10. Derii, V. A. (2013). Sales costs in the system of accounting and analysis of non-production costs. *Accounting and Finance*, 4, 20-23 [in Ukrainian].
11. Skrypnyk, M. I. (2009). Costs and expenses: the problem of interpretation of concepts. *Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis*, 1 (13), 236-240 [in Ukrainian].
12. Tarasyuk, G. M.(2005). *Planning of the enterprise: training*. Kyiv: Karavela [in Ukrainian].
13. National regulation (standard) of accounting 16 "Expenses" approved by order of the Ministry of Finance of Ukraine dated December 31, 1999 No. 318, registered in the Ministry of Justice of Ukraine on January 19, 2000 under No. 27/4248.
14. McConnell, K. R. (1999). *Economics: principles, problems and politics*. Moscow: Infra-M, 1999 [in Russian].
15. Horngren, C. T., and Foster, J. (2000). *Accounting: management aspect*: Moscow: Finances and Statistics [in Russian].
16. Official Statistical Site of Ukraine. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Ruslana database. Retrieved from: <https://www.bvdinfo.com/ru-ru/our-products/data/national/ruslana>.

Inna Kuznetsova, Doctor of Economic Sciences, Professor, Department of Organization Management, Odesa National University of Economics, Ukraine

Valentyna Horbatyuk, PhD Student, Department of Organization Management, Odesa National University of Economics, Ukraine

WAYS TO MINIMIZE COSTS OF FLOUR MILLING ENTERPRISES OF UKRAINE

Abstract

Introduction. The competitiveness of products of flour milling enterprises is quite low on the world flour market due to the high cost. In order to achieve leading positions in foreign markets, Ukrainian flour mills need the formation of stable competitive advantages, which, in turn, is possible on the basis of reducing the cost of production.

Goal. The purpose of the article is to find ways to reduce production costs of flour milling enterprises of Ukraine based on the definition of inefficient production costs.

Methodology. The research used the method of generalization - to determine the essence of the concept of "costs"; the method of analysis and synthesis, the graphic method and the statistical method of the analysis of general indicators - for the analysis of the component costs of flour milling enterprises.

The results. The article reveals three approaches to the interpretation of the concept of "costs" and substantiates the definition of costs as an estimate of the cost of the company's spent resources. The dynamics of the component costs of flour milling enterprises of Ukraine were analyzed: the cost of raw materials and materials, wages, social deductions, depreciation and operating costs. A comparative characterization of the financial indicators of flour milling enterprises of Ukraine in monetary and percentage terms was carried out. The trend towards growth of the studied component costs is determined, which is not always due to the growth of production volumes. Recommendations for improving the production process of flour milling enterprises have been developed. It is proposed to implement the specified recommendations based on the lean production system, which allows minimizing production costs without significant capital investments. Prospective areas of research are the analysis of lean production tools and the production process of flour milling enterprises to eliminate inefficient production costs and reduce the cost of the production process.

Keywords: competition; strategy; costs; lean production; flour milling industry; statistical analysis.

Cite as: Kuznetsova, I., and Horbatyuk, V. (2022). Ways to minimize costs of flour milling enterprises of Ukraine. *Economic analysis*, 32 (4), 236-248. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.236>